

Kutatásmódszertan

12. Nézetrendszer- kutatások

Modulok áttekintése

- **Mi a nézetrendszer?**
- **A mérőeszközök bemutatása**
- **Többváltozós statisztikai elemzések**

[➤ Következő óra](#)

2006.08.29.

Kutatásmódszertan: szociálpszichológia

2

Mi a nézetrendszer?

Definíció
Legfontosabb kérdések

Definíció

↳ *Mi a nézetrendszer?*

- ▶ Mindazok a meggyőzések, elvárások melyeket egy személy igaznak tart egy adott időben arról a világról, amelyben él. (Rokeach)
- ▶ Az információ feldolgozásának a személyre jellemző és általa tipikusan preferált módja. (Sternberg–Grigorenko)

Legfontosabb kérdések

- ▶ **Struktúra és a tartalom**
 - A nézetrendszerek tartalmát, vagy tisztán a struktúráját vizsgálják, esetleg összekapcsolják a kettőt.
- ▶ **Módszerek elmélethez kötöttsége**
- ▶ **Értékelő jelleg ↔ értéksemlegesség**
- ▶ **Megismerés és személyiség viszonya**
 - Mennyire szorosan függ össze a kettő?
 - Terület- és kontextusfüggetlen-e a kognitív stílus?

A mérőeszközök bemutatása

- Egyszerű attitűdskálák
- Komplexitás-mérés
- Nyílt válaszok kódolása

Egyszerű attitűdskálák

☉ Milyen kognitív stílust mérő skálákat ismerünk?

- ▶ **F-skála** (Autoriter személyiség mérése)
- ▶ **D-skála** (Dogmatizmus mérése)
- ▶ **Fogalmi rendszerek teszt**
(Gondolkodás absztraktságának mérése)

F-skála

Elméleti háttér: az autoriter személyiség kutatása (Adorno és munkatársai, 1940-es évek)

- ▶ Pszichoanalitikus alapok
- ▶ Tartalmat mér
- ▶ Kialakítás: Etnocentrizmus és Antiszemitizmus skála magas korrelációja → F-skála
- ▶ Módszertani kritika: nincs fordított ítem

☉ Ez miért problematikus?

▶ F-skála

D-skála

Elméleti háttér: nyílt-zárt gondolkodás (Rokeach, 1950-es évek)

- ▶ Az autoriter személyiség elméletének kritikáinak hatására jött létre
 - Váltás a jobboldali tekintélyelvű kutatásoktól az általános tekintélyelvűség irányába.
 - A nézetek tartalmáról a nézetek szerveződésének struktúrájára kell helyezni a hangsúlyt.
- ▶ Eszköz: Likert-skála, mely megalkotója szándéka szerint a nézetek struktúráját tartalomfüggetlenül méri.

▶ D-skála

Fogalmi rendszerek teszt

Elméleti háttér: absztrakt-konkrét gondolkodásmód (Harvey, 1960-as évek)

- ▶ Struktúra és tartalom együttes mérése, szocializációs különbségek alapján négy énrendszer elkülönítése.
- ▶ Ítemek forrása: *Az a véleményem teszt-re* adott kijelentések és egyéb kapcsolódó személyiség-tesztek ítemjei.

▶ Fogalmi rendszerek teszt

Komplexitás-mérés

Szereprepertoár-teszt (REP) – Kelly

egy személy, akit nem szeret	anyja	valaki, akit segíteni szeretne	apja	azonos nemű barátja	ellenkező nemű barátja	egy szomszédja	valaki, akit nehéz megértenie	omaga	amiben ketten közösen /amiben a harmadik ellér
☐			☐					☐	
	☐			☐		☐	☐		
	☐	☐					☐	☐	
☐			☐		☐				
		☐		☐		☐			

☞ *Minek a mérésére dolgozták ki eredetileg?*

A komplexitás kiszámításának módszerei

- ▶ Egybeesési pontszám – azonos válaszok számbavétele, sorok közti összehasonlításban.
- ▶ Együttjárási együttható – sorok között számított korreláció
- ▶ Faktoranalízis – a faktorkok feltárása, főkomponens által magyarázott variancia
- ▶ MDS: Az értékeléseket hasonlósági, illetve távolságítéletekké konvertálják (vagy eleve azokat kérnek), majd megvizsgálják, hány dimenziós térben helyezhetők el a személy ítéletei.

Nyílt válaszok kódolása

Integratív komplexitás kódolása (Tetlock és munkatársai)

- ▶ Az integratív komplexitás differenciációból és integrációból áll.
 - Differenciáció: hány különböző nézőpontot, illetve szempontot tud a vizsgált személy megkülönböztetni az adott témával v. tárggyal kapcsolatban.
 - Integráció: mennyire látja a különböző nézőpontok közötti viszonyokat, és mennyire tud valamennyi nézőpontot figyelembe vevő átfogó ítéletet alkotni a kérdésről. (Ez nem jelenti azt, hogy mindegyiket el kellene fogadnia.)

▶ Módszer: Bekezdésíró teszt

[▶ Bekezdésíró teszt](#)

Többváltozós statisztikai elemzések

Definíció

Leggyakoribb módszerek

A többdimenziós skálázás bemutatása

Definíció

- ▶ Adatelemző módszerek, melyek a változók közti összefüggések mintázatát vizsgálják.

Mire használhatók?

- ▶ taxonómiák létrehozására
- ▶ hipotézisek generálására vagy tesztelésére
- ▶ ítemek értelmes csoportokra osztására, dimenziók feltárására

Leggyakoribb módszerek

- Faktoranalízis
- Klaszteranalízis
- Többdimenziós skálázás

Faktoranalízis

- ▶ Adatredukciós eljárás, célja a látens struktúra felderítése, lehet feltáró vagy megerősítő célú. (intervallum típusú változó-együttes)
- ▶ Lépései:
 - Sokváltozós adatállomány korrelációs mátrixának előállítás
 - Faktorok azonosítása (főkomponens-analízis)
 - Faktorok rotációja (Varimax) elforgatás, célja a könnyebb értelmezés
 - Faktorok elnevezése

SPSS (Analyze → Data reduction → Factor)

Klaszteranalízis

- ▶ Adatredukciós eljárás, a minta elemeinek vagy a változóknak az osztályozására szolgál, a közöttük levő hasonlóság vagy távolság alapján.

hierarchikus: lépésenként összevonjuk a két leghasonlóbb elemet, és újraszámoljuk a távolságokat, majd újra összevonunk
Minél magasabb szinten vagyunk tehát, annál heterogénebbek a klaszterek!

nem hierarchikus: olyan csoportokat hozunk létre a változókból, melyekben a fagok hasonlítanak, a csoportok pedig a leginkább eltérnek egymástól (tehát mindegyik változót abba a csoportba tesszük, amelyik feltételben a legnagyobb a csoportok közötti különbség)

SPSS (Analyze → Classify → Hierarchical Cluster)

▶ Példa: érzelmek dimenziói

Többdimenziós skálázás

Segítségükkel észlelt hasonlóságokból, illetve különbségekből bizonyos adott típusú geometriai reprezentációkat lehet létrehozni.

- ▶ **Input:** közelségre vagy hasonlóságra vonatkozó adatok
- ▶ **Output:** geometriai reprezentáció

SPSS (Analyze → Scale → Multidimensional Scaling)

Házi feladat

- ◊ *Mi előnye van a sztereotípiakutatásban, ha többdimenziós skálázást alkalmazunk?*
- ◊ *Fogalmazzon meg legalább két szempontot!*

(Segítség: Hunyady Gy. (1995): *Sztereotípiák a változó közgondolkodásban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.)

moodle.etr.elte.hu (12. óra: Többdimenziós skálázás haszna a sztereotípiakutatásban)

Alapolvasmányok

A mérőeszközök bemutatása

- Sanford, N. (1973) Az autoriter személyiség. In Hunyady (szerk.): *Szociálpszichológia*. Gondolat: Budapest. 384–406.
- Harvey, O. J. (1967) Fogalmi rendszerek és attitűdváltozás. In Hunyady Gy. (szerk.): *Szociálpszichológia*. 2. kiadás. Gondolat: Budapest, 1984.
- Rokeach, M. (1960) A nézetek rendszerének szerveződése. In Hunyady Gy. (szerk.): *Szociálpszichológia*. 2. kiadás. Gondolat, Budapest, 1984. 469–489.
- Hunyady Gy. (1981) Kognitív komplexitás személyek és ideologikus tárgykörök megítélésében. In Hunyady Gy.: *Történeti bevezetés a szociálpszichológiába: a meghonosítás lépései*. ELTE Eötvös Kiadó: Budapest, 1998. 181-201.

Többváltozós statisztikai elemzések

- Mérő L. (1986) A többdimenziós skálázás alapelvei. *Pszichológia*, 3. 397–435.

Vége

Készült: ELTE PPK
Pszichológiai Intézetében
moodle.etr.elte.hu

Mellékletek

- F-skála: dimenziók és példaitemek I. és II.
- D-skála: dimenziók és példaitemek
- Fogalmi rendszerek teszt
- Bekezdésíró-teszt
- Többdimenziós skálázás: input
- Többdimenziós skálázás: output
- Érzelmek dimenziói

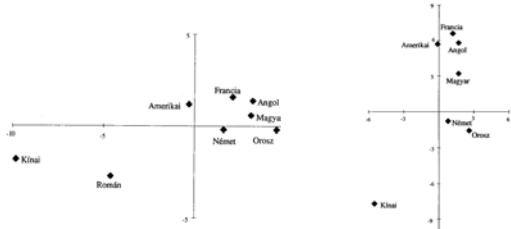

F-skála: dimenziók és példaitemek I.

- ▶ Konvencionizmus Az olyan személy akinek rossz a modora, nevelése, és szokásai vannak, aligha számíthat arra, hogy tisztességes emberek befogadják maguk közé.
- ▶ Behódolás az autoriter uralom előtt Mindenkinek kell hinnie egy nála magasabb rendű természetfölötti erőben, amelynek teljesen aláveti magát, s döntéseinek szó nélkül engedelmeskedik.
- ▶ Autoriter agresszivitás A szexuális bűnök, például gyermekek megrontása és megtámadása nemcsak bebörtönzést igényel; az ilyen bűnözőket nyilvánosan meg kellene korbácsolni, vagy még rosszabb büntetést kellene kitalálni számukra.
- ▶ Anti-intracéció Ha valakinek problémája van, vagy aggasztja valami, a legjobb, ha nem gondolkodik rajta, hanem vidámabb dolgokkal foglalatoskodik.

Többsdimenziós skálázás: output

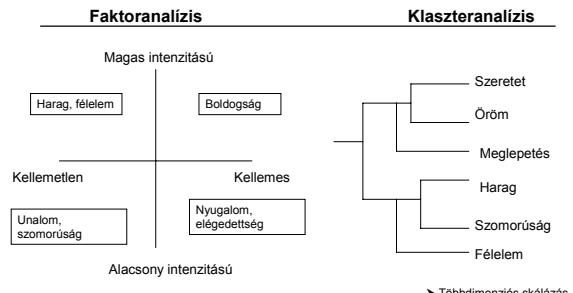

8.2 ábra. A szimpla mérték gondolkodási (5) csoport nemzetjellemezésének MDS tere
 8.7 ábra. A komplex mérték gondolkodási (7) csoport nemzetjellemezésének MDS tere, 1981

[Többsdimenziós skálázás](#)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 31

Érzelmek dimenziói

[Többsdimenziós skálázás](#)

2006.08.29. Kutatásmódszertan: szociálpszichológia 32
